

Ιερά και λατρείες

Το κτίριο ανατολικά της νότιας παρόδου του θεάτρου ταυτίστηκε με το ναό της Ήρας. Πιθανόν οικοδομήθηκε πριν από την επανίδρυση της πόλης και στέγαζε το λατρευτικό άγαλμα της θεάς, έργο του περίφημου γλύπτη Πραξιτέλη.

Νότια του Ηραίου διατηρούνται τα λιγοστά κατάλοιπα ενός άλλου ορθογώνιου οικοδομήματος, το οποίο αποδόθηκε στο ιερό του Σωτήρος Διός.

Πίσω από τη σκηνή του θεάτρου ξεχωρίζουν τα θεμέλια από δύο ναόσχημα οικοδομήματα των ρωμαϊκών χρόνων. Διπλοί ναοί τέτοιου τύπου πιθανόν συνδέονταν με την αυτοκρατορική λατρεία. Νέα στοιχεία για την πρώιμη ιστορία του χώρου απέδωσε ο εντοπισμός κατασκευής κάτω από τα θεμέλια του νότιου οικοδομήματος. Χρονολογείται στην υστερογεωμετρική (8ος αι. π.Χ.) και αρχαϊκή περίοδο (7ος – αρχές 5ου αι. π.Χ.) και πιθανόν συνδέεται με τελετουργικές ιεροπραξίες στο χώρο της Αγοράς.

Ο πολεοδομικός ιστός και το τείχος της πόλης

Το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης συνίστατο σε ένα σύστημα κατακόρυφων και οριζόντιων δρόμων που σχημάτιζαν ορθογώνιες οικοδομικές νησίδες.

Σ' αυτόν το σχεδιασμό εντάσσονται τα δύο κτίσματα ρωμαϊκών χρόνων που αναδείχθηκαν στο πλαίσιο της 2ης προτεινόμενης διαδρομής επισκεπτών. Το πρώτο ανήκει σε μία ιδιωτική έπαυλη και το δεύτερο σε μία βασιλική.

Στο τέλος της διαδρομής σώζονται τα κατάλοιπα του επιβλητικού τείχους, που χρονολογείται τον 4ο αι. π.Χ., διέθετε γύρω στους 120 πύργους και οκτώ (8) τουλάχιστον πύλες. Από την Πύλη της Τεγέας, την καλύτερα σωζόμενη σήμερα, ξεκινούσε δρόμος προς την Τεγεάτιδα περνώντας από το ιερό του Ήπιου Ποσειδώνα, προσάτη θεού της πόλης, που τοποθετείται στη σύγχρονη κοινότητα της Μηνιάς.

Η Πύλη της Τεγέας

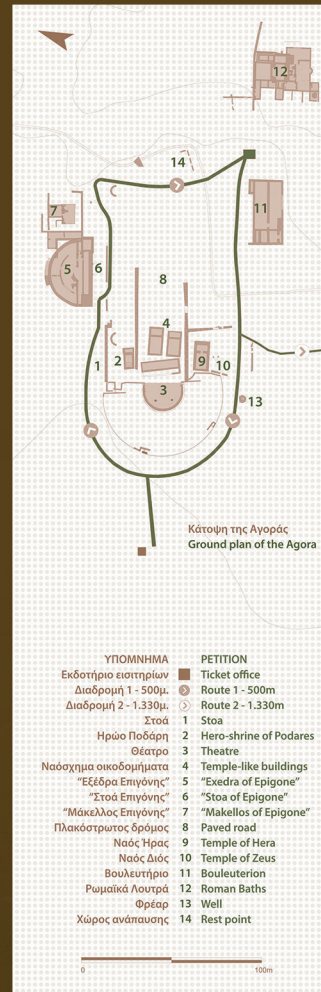
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Καλαβρύτων 211, 22132 Τρίπολη - ΤΗΛ. +30 2710 225243

e-mail: efaark@culture.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΝΝΑ-ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ/ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

ΥΠΟΜΝΗΜΑ	ΡΕΤΙΤΙΟΝ
Εκδοτήριο εισιτηρίων	■ Ticket office
Διαδρομή 1 - 500μ.	⊙ Route 1 - 500m
Διαδρομή 2 - 1.330μ.	⊙ Route 2 - 1.330m
Στάα	1 Stoa
Ηρώο Ποδάρη	2 Hero-shrine of Podares
Θέατρο	3 Theatre
Ναόσχημα οικοδομήματα	4 Temple-like buildings
"Εξέδρα Επιγόνος"	5 "Exedra of Epigone"
"Στοά Επιγόνος"	6 "Stoa of Epigone"
"Μακελλος Επιγόνος"	7 "Makellos of Epigone"
Πλακόστρωτος δρόμος	8 Paved road
Ναός Ήρας	9 Temple of Hera
Ναός Διός	10 Temple of Zeus
Βουλευτήριο	11 Bouleuterion
Ρωμαϊκά Λουτρά	12 Roman Baths
Φρέαρ	13 Well
Χώρος ανάπαυσης	14 Rest point

ΕΡΓΟ: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Φωτογραφία εξωφύλλου: Ανάγλυφο που πιθανόν παριστάνει την ιέρεια Διοτίμα από τη Μαντινεία.

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο αριθ. ευρετ. 226.

Φωτογράφος Γ. Πατρικιάνος, Copyright ©

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ/ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επένδυση στην
Περιφερειακή Ανάπτυξη
2007-2013

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη

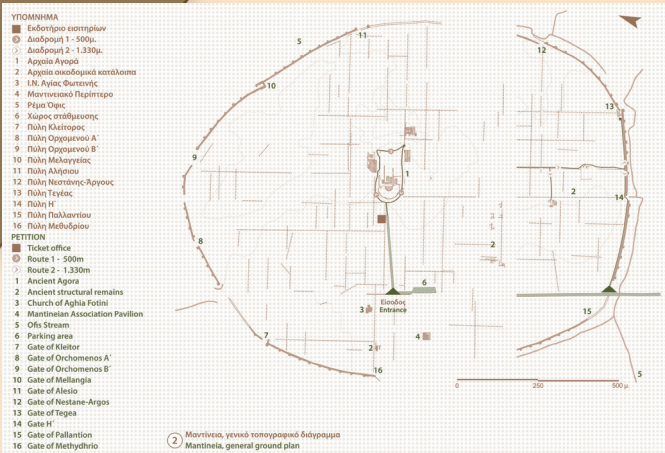
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΝΙΚΗ

Η Μαντίνεια και η επικράτεια της, η Μαντινική, καταλάμβαναν κατά την αρχαιότητα το βόρειο τμήμα του οροπεδίου της Τρίπολης. Λόφοι προς βορρά και μια στενή πεδιάδα προς νότο χώριζαν τη Μαντινική από τις αρκαδικές επικράτειες του Ορχομενού και της Τεγέας αντίστοιχα. Το Αρτεμίσιο Όρος χώριζε ανατολικά τη Μαντινική από την Αργολίδα. Ένα αμυντικό δίκτυο από παρατηρητήρια πάνω σε υψώματα εξασφάλιζε τον έλεγχο της πεδινής αυτής χώρας.

Μυθικός ιδρυτής της πόλης ήταν ο Μαντινέας, εγγονός του γενάρχη των Αρκάδων Πελασγού. *Μαντινέη έρατεινή*, δηλαδή ευτυχισμένη, την αποκαλεί ο Όμηρος. Ο λόφος Γκορτσούλι που υψώνεται στα βόρεια υπήρξε αρχικά η έδρα του μυκηναίου ηγεμόνα της περιοχής και αργότερα θρησκευτικό κέντρο.

Η ίδρυση της πόλης πραγματοποιήθηκε με τη συνένωση των γύρω κωμών (συνοικισμός) αμέσως μετά από τους Περσικούς πολέμους (478 π.Χ.), ίσως όμως και νωρίτερα (περί το 550 π.Χ.). Η αντιπαράθεση με τη Σπάρτη κατέληξε στην καταστροφή της πρώτης πόλης από το βασιλιά Αγισίοπολη στα 385 π.Χ. Το 370 π.Χ., με πρωτοβουλία του Θηβαίου στρατηγού Επαμεινώνδα η πόλη επανιδρύθηκε στην ίδια θέση. Το 223 π.Χ. ο Μακεδόνας βασιλιάς Αντίγονος Γ' Δύσων κατέλαβε και λεηλάτησε την πόλη, η οποία προς τιμήν του μετονομάστηκε σε Αντιγόχεια. Την παλαιότερη ονομασία της πόλης επανέφερε ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός (2ος αι. μ.Χ.). Η Μαντίνεια εγκαταλείφθηκε κατά τον 6ο – 7ο αι. μ.Χ. εξαιτίας των σλαβικών επιδρομών και οι κάτοικοί της μετοίκησαν στη Μεσσηνία.

Γνωστή από τις περιγραφές του περιηγητή Πausανία (2ος αι. μ.Χ.), η Μαντίνεια ανασκάφηκε από γαλλική αρχαιολογική αποστολή υπό τον G. Fougères στα τέλη του 19ου αιώνα.

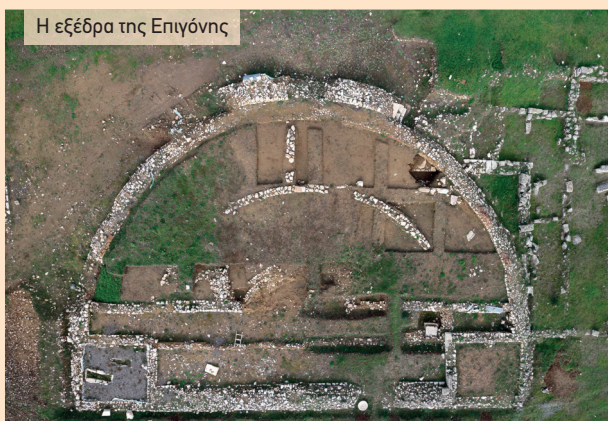

Η ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ

Η Αγορά της Μαντίνειας αποτελεί έναν ορθογώνιο χώρο διαστάσεων 160 x 90μ., με μνημεία των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων (1ος – 4ος αι. μ.Χ.), οπότε πολλά από τα παλαιότερα κτίσματα αντικαταστάθηκαν ή αναμορφώθηκαν. Φανταστείτε ένα χώρο επιβλητικό με εντυπωσιακές εισόδους και στοές που τον περιέβαλλαν από τις τρεις πλευρές.

Στο δυτικό άκρο δεσπόζει το θέατρο, που χρησιμοποιούνταν και για τις συνελεύσεις των πολιτών. Η ανέγερσή του χρονολογείται πιθανόν μετά το 370 π.Χ. Το *κοίλον*, κατασκευασμένο σε τεχνητή επίκλιση πάνω στο έδαφος, είχε χωρητικότητα περίπου 6.200 θεατών. Σήμερα σώζονται μόνο οι κατώτερες σειρές εδωλίων, οι οποίες χωρίζονται με οκτώ (8) κλίμακες σε επτά (7) κερκίδες. Πίσω από την ορχήστρα σώζονται τα θεμέλια του συγκροτήματος σκηνής – προσκήνιου για τα σκηνικά και τους ηθοποιούς.

Βορειοανατολικά του θεάτρου βρίσκεται το πρώο του Ποδάρη, ένα ναόσχημο κτίριο αφιερωμένο σε ένα γενναίο Μαντινέα που σκοτώθηκε στη μάχη της Μαντίνειας (362 π.Χ.).

Ο Βόρειος τομέας

Κοντά στη δωρική στοά και τη βόρεια κύρια είσοδο στην Αγορά βρίσκεται ημικυκλικό οικοδόμημα που έχει ταυτιστεί με την εξέδρα της Επιγόνης. Με εξωτερικό τοίχο διαμέτρου 38 μ., η εξέδρα ήταν διώροφη και χωριζόταν εσωτερικά σε περισσότερους χώρους. Το κτίσμα είναι θεμελιωμένο επί αρχαιότερου ορθογώνιου οικοδομήματος, που έχει ταυτιστεί με την Αγορά της πόλης των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων.

Ανατολικά της εξέδρας αναπτύσσεται ο μάκελλος της Επιγόνης. Πρόκειται για έναν περιφραγμένο ορθογώνιο χώρο που περιελάμβανε εργαστήρια και καταστήματα γύρω από μία κεντρική πλακόστρωτη αυλή.

Τα κτιριακά αυτά συγκροτήματα κατασκευάστηκαν κατά τον 1ο αι. μ.Χ. με τη χορηγία ενός ζεύγους Μαντινέων, του Ευφρόσου και της Επιγόνης.

Ο νότιος και ο ανατολικός τομέας

Τμήμα του νότιου τομέα καταλαμβάνει ορθογώνιο οικοδόμημα, που έχει ταυτιστεί με το Βουλευτήριο. Το κτίριο αποτελείται από δύο στοές ιωνικού ρυθμού που έχουν ανεγερθεί εκατέρωθεν ενός επιμήκους κοινού τοίχου. Η βόρεια κατασκευάστηκε στον ύστερο 4ο αι. π.Χ. ενώ η δεύτερη προστέθηκε κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Την ίδια εποχή το δυτικότερο τμήμα της διπλής στοάς μετατράπηκε σε ναόσχημο κτίριο, αφιερωμένο μάλλον στην αυτοκρατορική λατρεία.

Στη νοτιοανατολική γωνία της Αγοράς βρίσκονται τα δημόσια λουτρά. Χτίστηκαν πιθανόν τον 2ο αι. μ.Χ. και ήταν σε λειτουργία μέχρι και τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους. Το συγκρότημα διέθετε αίθουσα ψυχρού λουτρού, κλιμακωτά θερμαινόμενα δωμάτια με κλιαρό και ζεστό νερό και βοηθητικούς χώρους.